

ANTROJI DALIS

MOKSLAS, MENAS, LITERATŪRA

D R A U G A S

Saturday supplement

1993 m. spalio mėn. 16 d. / October 16, 1993

Nr. 200(35)

KERTINĖ PARAŠTĖ

Komedijos jėga

Praėjusį savaitgalį arti tūkstančio Čikagos lietuvių turėjo progos pamatyti Los Angeles Dramos sambūrio pastatytą, „Margučio“ rūpestiu Čikagon atvežtą Kazio Sajos komediją „Barakūdos“. Paliksime recenzentams vertinti aktorių vaidybą, režisieriaus sumanumą, dramaturgo pokštus. Šia proga tik norėtuši bent trumpai paliesti tą jėgą, kuri yra savita komedijai kaip literatūriniam žanrui ir kaip teatrinei formai.

Gyvenimas nėra lengvas. Jis pilnas staigmenų, įtampų, maištais. Dažnai atrodo, kad mūsų pačių pastangos labai maža teturi ryšio su tuo, kas mums gyvenimo kelyje atsitinka. Drama ir teatras yra vienas visuomeninis būdas bandyti suprasti ir susitaikyti su gyvenimo painiuma. Tai, kas vyksta scenoje, yra visuomeninė liturgija, kurioje burtininkai (dramaturgas, režisierius, aktorai, šviestų ir garso meistrai) sukuria pasaulį, kuris daug aiškesnis ir suprantamesnis, negu tasai, kuriame mes gyvename. Tas pasaulis, kurį matome scenoje, yra ne tikrovės atspindys, „xerox“ kopija, bet labai ritualizuotas jos modelis, kuriame akcentuojama viena gyvenimo sudėtinė dalis. Pavyzdžiui, tragedija iškelia asmenį su jo jėgomis, aistromis ir troškimais ir veda jį kovon prieš pasaulį. Tragedija labai rimtai priima asmenį: jai žmogus ne ratukas didelėje mašinoje, o savo paties likimo kalvis. Tragedijos žiūrovas žino, kad dramatos galas atneš pasibaisėjimą likimo žaismu. Tragedija švenčia asmenį, kuris su likimu rungtiasi, nors jis savo likimą neša pačiame savyje. Aristotelis pažymėjo, kad tragedijos šūripulys yra apvalantis: žiūrovas grįžta į savo gyvenimą, pajutęs, kad tikrovė nėra racionali, kad joje veikia jėgos, kurios valdo žmogų, o ne žmogus jas.

Komedija žiūrovą ragina visai kitaip žvelgti į pasaulį. Komedijos pasaulis yra tipų ir pastovių ryšių pasaulis. Jei tragedijos veiksmas variklis yra asmens vidinis pasaulis – aistros, ambicijos, troškimai, tai komedijos veiksmas yra varomas išorės: visuomeninių ryšių, socialinių rulių. Komedijoje veikėjai neturi vidinės gelmės. Jie sušarzuoti taip, kad žiūrovas gali atnešti savo patyrimus ir jais pripildyti veikėjo vidų.

Jei tragedija švenčia gyvenimo neracionalumą, tai komedija kaip tik švenčia gyvenimo racio-

nalumą. Komedija tai daro labai idomi, įprastą gyvenimo tvarką apversdama aukštyn kojomis ir tada vėl ją atstatydama. Komedija yra giliai optimistiška: atomazgoje kiekvienas veikejas gauna daugiau, negu jis tikėjosi. Vaidinimo gale žiūrovas gali patvirtinti, kad mūsų bendras gyvenimas vertas gyventi ir kad mes visi, kartu paėmus, turime ne taip jau blogą ateitį. Komedijos pokštai ir veikėjų tradiciškai grubi kalba (pradedant jau su klasikinės graikų dramos komedijų autorium Aristofanes, o aplanai kalbos grubumo, „vulgarių“ išsireikšimų bei vaidinių itin taiklia vartoseną vėl vakarietiškoje dramos istorijoje vargu ar kas bus pralenkęs didįjį komedijos meistrą Šekspyrą) tik pabrėžia, kad nors visuomeniniai ryšiai ir elgesio normos yra dirbtiniai, kas, kad jie mūsų pačių sustatyti, tačiau jie sudaro pastatą, kuriame gyvenimas ne tik įmanomas, bet ir galutine prasme patogus. Giliausias komedijos siekis yra atkurti, sugrąžinti mums pasitikėjimą mūsų egzistencijos, mūsų trumpo gyvenimo žemeje pagrindu. Komedija tą pagrindą suvokia kaip nepajudinamą uolą, kurią nuolat ir visada aižo ne tik žmogiškos silpnybės, bet ir kvailystės, o tačiau tas pagrindas išlieka tvirtas ir patikimas – teatro salę paliekame, patirame toliau su taja „gyvenimo didžia menkysta“ (Putino žodžiais) galynėtis, bet irgi, komiškosios vizijos dėka, su ja susitaikę ir savotiškai vidujai praskaidrinti.

Neatsitiktinai Kazio Sajos „Barakūdos“ primena šio šimtmečio pradžios „Ameriką pirtyje“. Saja labai šmaikščiai komentuoja mūsų visuomeninio gyvenimo naują ir gana sujauktą etapą. (Manytumė, kad ne vienas, prieš vaidinimo pradžią atsivertęs programą, akimirka stabtelėjo prie pastabos: „Veiksmas vyksta jau Nepriklausomoje Lietuvoje“). Komedijai parinktoji aplinkuma – ne mokslinė fantastika, ne utopija – kaip dar ne taip seniai šitie žodžiai būtų sugestijavę – o visiškai realus laikas ir vietovė. Turbūt retas mūsų per visą savo gyvenimą būtų galėjęs išsivaizduoti, kad šitaip nusakoma vietovė ir laikas kada nors galėtų tapti dėkinga aplinkuma – iš visų galimų dalykų, komedijai. Ar ir tai netaikytina ženklui, kad mes nesam įstrigę savo liūdnam,

Atsiminimų knyga apie Vincą Mykolaitį-Putiną

VYTAUTAS A. JONYNAS

Šimet sukanka šimtas metų nuo žymaus mūsų tautos veikėjo-poeto, prozininko, dramaturgo – Vincą Mykolaitį-Putiną gimimo dienos. Pažymėdama šią sukaktį Lietuvos spauda nepaigilėjo skaitytojams prisiminimų skiaučių bei gausių straipsnių apie jį kaip žmogų ir kūrėją. Kartais jautrių ir įžvalgių, kartais kupinų tuščiavidurės gražbylostės...

Šalia jų spejo pasirodyti (išspausdintas, sakoma, retu greičiu) stambokas memuarinis Lietuvos mokslų akademijos Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto leidinys *Atsiminimai apie Vincą Mykolaitį-Putiną* (Vilnius: Vaga, 1992). Jame apsakoma savo pažintį su rašytoju aštuoniadesimt penki įvairių kartų asmenys.

Leidinio išorė, tenka pripažinti, ne kažin kaip prašmatni. Pileksermė. Nors spaudos darbas be priekaištų ir knyga iliustruota gerai atrinktom nuotraukom, viską gadina prastos kokybės, net neviešųjų atspalvių, laikraštinių popierių. „Plėšiko sapno“, kaip sakytų Zosčenka, spalvos. Visiems suprantama, kodėl taip atsitiko, bet vis vien apmaudu... Tačiau svarbiau juk knygos turinys... O jis spalvingas, įvairus ir, apskritai, svarus.

Leidinio parengėja-sudarytoja nurodoma Donata Mitaitė. Pratarinėja tačiau nepamirštama kai padėkoti jos talkininkams – Irenai Kostkevičiūtei ir V. Žukui. Jų inasas, tarp kitko, pastebimas kiekviename žingsnyje. Sprendžiant iš nuorodų straipsnių pabaigoj, ima aiškėti, kad faktiškai knygos genėzė nukeldintina į 1969 metus, jei nei anksčiau. Tada buvo suskasta (panašiai kaip išeiškosio leidinio *Balsų Sruoga mūsų atsiminimuose* atveju) apklausiėti Putino artimuosius, gimines bei draugus. Pirmąją apklaustą atliko Irena Kostkevičiūtė. Vėliau tą darbą tęsė V. Žukas.

reikėtų turbūt sakyti, tragiškam šio šimtmečio mums duotam likime – kad ir mes turime ateitį?

Saja ištikimas komedijos tradicijai: veikėjai yra stereotipai. Antanas Giržius yra ne tik lietuvis iš Kalifornijos, bet tiesiog neegzistuojantis Kalifornijos lietuvis tipas: havajiški marškiniai, pinigų diržas, Kalifornijos optimizmas („Jei manęs nenušaus, gyvenimas bus labai geras“). Tačiau jis tebėra lietuvis su istorine sąmone. Kontūzintam kagebistui apgauti kalifornietis, apsiiręs moteriškais rūbais (aišku, havajišku muu-muu), oriai paaiškina, kad jis kaip kuni-gaikštis Vytautas, bėgantis iš

Tų iniciatyvų dėka suskubta surinkti daug dokumentinės medžiagos apie Putiną iš jo bendramiškų, buvusių stambia dalim Sibiro kankinių. Peržvelgus, kaip pasiskirsto amžiumi knygos talkininkai, matyti, kad esama aiškos vyresnės kartos persvauros. Daugiau nei 50% (49 asmenys) yra gimę prieš 1910-uosius metus.

Memuarinė medžiaga skirstoma į keturis skyrius: „Tėvis-keje“, „Mokslas metai“, „Kaune“ ir „Vilniuje“. Savime suprantama, kad, aptardami savo pažintį su Putinu, žmonės išsipasakoją susitikimus, tiek tarpukariu, tiek sovietinės vergovės metais.

Pratarinė pareiškia, jog „knygoje atsiminimai spausdinami tokie, kokius autoriai pateikė“. Atseit pabrėžiama, kad nesistengta jų „taisyti“ ar kitaip nugydyti. Ir iš tiesų cenzoriaus pirštų nuospaudos bent mums sunkiai įžiūrimos. Tik retkarčiais smėkšteli viena kita pastabėlė, petitu, kai ką patikslinanti ar paneigianti, kad rankraštis nedingęs; bet šiaip užgaulia pastaba, jog „kaiba netaisyta“, nesišvaistoma.

Kur kas daugiau neaiškumų sukelia kiti „rankos užlaužimai už nugaros“. Mat, priešingai ankstesniems Lietuvių literatūros instituto leidiniams, šioje knygoje yra perspausdinami kai kurie pasirodę išėjimoj rašiniai apie Putiną, pradedant Magdalenos Mykolaitės-Slavenienės knyga *Putinas mano atsiminimuose*. Tiesa, čia pat apgailestaujama, kad susidurta su keblumais susirinkti medžiaga iš „sunkiai prieinamų“ išėjimoj rašinių. Ar buvo mėginta ir kaip atkakliai ją susieškot, pratarinė nepaaiškina.

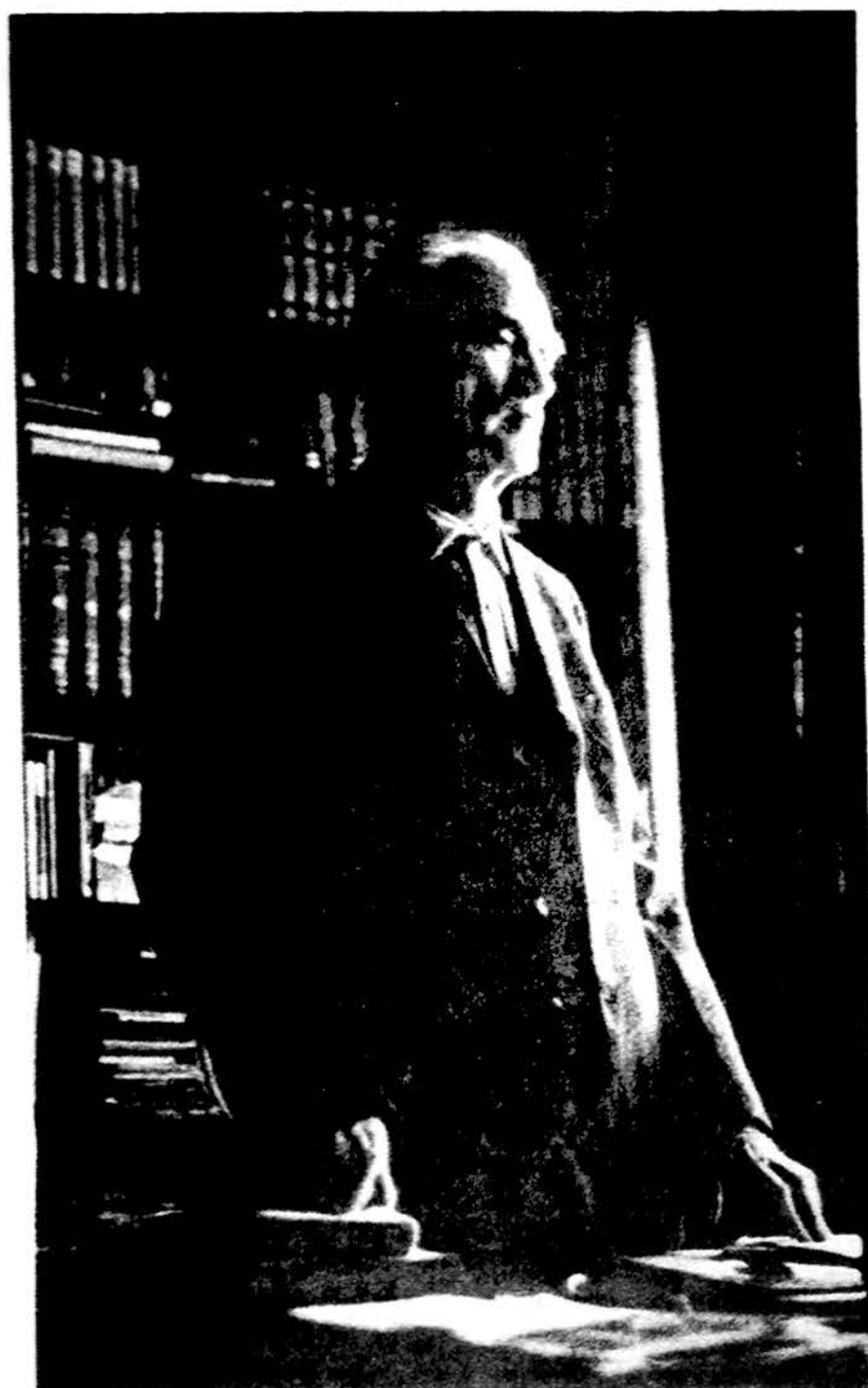
Faktiškai leidejų tvirtinime esama tiesos. Peržvelgę du toms *Lietuvių išėjimoj spaudos bibliografijos* (1970-1979 metų laikotarpiai) aptinkam arti tuzino aiš-

Krėvos pilies. Saja priverčia juoktis ne tik iš visokių godumo ar parazitizmo tipų, bet taip pat ir iš savęs. Tai ir yra dalis komedijos jėgos: viskas yra integruojama, gyvenimas padaromas vienu – jam priklausanti ir sukčiai, ir kombinatoriai, ir nuostabių instrumentų išradėjai, ir atsiminimų rašytojai, ir Krišnos pasekėjai, ir dolerių dalintojai.

Saja parodė, kad teatras yra aktualus ir šviežias, kaip šios dienos žinios laikraštyje. Ko gero tą instinktyviai pajuto ir tas tūkstantis Čikagos ir apylinkių lietuvių, kurie sauleto rudeno savaitgalį atsukę į Jaunimo centrą vaidinimu pasidžiaugti.

Ateinančios savaitės *Draugo* kultūriniam priede mūsų recenzentai atidžiai ir apgalvotai vertins vaidinimą, bet šiuo metu yra visai tikslu ir reikalinga pasidalinti šiltu dėkingumo jausmu Los Angeles Dramos sambūriui už jų atvežtą dovaną. Smagu prisiminti juos visus šokančius blezingėlę doleriais sulapojusio medžio paunksnėje. O komedijos autoriui Kazui Saja priklausau puokštė rožių (bet, aišku, ir su spygliais).

(a.a. ll.)

Vincas Mykolaitis-Putinas 1965 metais Vilniuje

Algimanto Kunčiaus nuotrauka

kiai memuarinio pobūdžio tekstų, kurių nėra aptariamam leidinyje. Dievaž, nebūtų jam pakenkę, jei būtų radę jame vietos Bronio Railos, Alfonso Tyruolio, Petronėlės Orintaitės, Jono Griniaus, Jono Aisčio, pagaliau Jozefo Mikolaičio rašinių ar jų ištraukos. Bet faktas faktų: jų sklaida išėjimoj periodikoj nemaža. Kai kas yra pasirodę retai kieno kompleksuojamose spausdiniuose arba tolimos Australijos spaudoj.

Vargu tačiau ar būtų leistina apkaltinti leidinio sudarytoją bloga valia. Veikia, priešingai, norėtuši įžiūrėti pagirtinas intencijas jos nore praturtinti leidinį priimanoms literatūros pagalba. Taip, sakysim, jina išlesiojo pastraipėles, kuriose kalbama apie Putiną „atplaišinėj“ memuarų kompiliacijoj *Balsų Sruoga mūsų atsiminimuose*. Ji spejo įdėti jau velokai (1990) *Dienovidyje* pasirodžiusį Antano Vaičiulio tekstą. Vienu atveju buvo net specialiai kreiptasi į vieną išėjimoj kultūrininką ir spausdinamas iš jo išgautas pasisakymas apie Putiną. Deja, nuviliantis, kažkoks „valsas keturių ketvirčių taktų“, visai ne į temą.

Be to, kaip sakam, netenka išėjimoj skaitytojų abejoti sudarytojos gera valia praplesti leidinio perimetrus, jam tenka nustebti, praregėjus, kad išėjimoj raštijos tekstai nėra spausdinami ištisai, bet apipjaustyti. Tiesa, toji „kosmetinė chirurgija“ nėra daryta vogčiomis. Ji paminima petitu tekstų pabaigoj. Vis dėlto, ar pašalinami neesminiai dalykai, ar ne, skaitytojai neaišku.

Smalsumo vedami pasirinkom pasitikrinti, ar ir kaip cenzūros žirkles yra pažeidusios Stasio Santvaro straipsni, spausdintą

čiūtė yra kreipusis į Slavenienę dėl kai kurių duomenų patikslinimo. Toji atsakė jai laišku iš Australijos (p. 177). Deja, atrodo, kad visos „bendradarbiavimas su kraštu“ tuo ir bus pasibaigus. Kažkodėl Magdalenai Mykolaitytei-Slavenienei netoptelejo į galvą pasiūsti į Literatūros institutą savo straipsnių, išbirstytų po truputį visur – Australijos lietuvių spaudoj, *Moteryje* ir t.t. fotokopijų. Taip aptariamam leidinyje praganomas itin svarus jos straipsnis, pasirodęs *Aiduose* (1968 Nr. 6), ir tai leidiniui skriauda.

Dedant tašką po šiaja atrankos-atmetimo problema, verta pažymėti, kad knygos sudarytojams nekilo dingstis papildyti jos ištraukom iš Lietuvos spaudoj pasirodžiusių leidinių. Taip, sakysim, pasigendam Halinos Korsakienės straipsnelio apie Putiną, pasivogtino iš jos *Susitikimų*. Arba Antano Venclovos pasisakymo apie Putiną *Jau-nystės atradime*. (Komisla, bet Slavenienė nesidrovė jo cituoti savo straipsnyje *Aiduose*.)

Leidinio pratarinė apgailestaujama, kad mažiausiai dokumentinės medžiagos pavykę sukaupti, atkuriant Putino jaunystės laikotarpį, tuo tarpu, kai esama jos su kaupu apie jo gyvenimą Kaune ar Vilniuje. Bematant šia pastabele užgaunamas gyvas nervas. Visų pirma, nebūtina sutikti, kad tarpukario ar sovietinio prakeikimo laikotarpių fonas šviečiasi knygoj išskirtinai pagaviai. (Veikia – blankokai.) O antra, kas svarbiau, ko leidiniu siekta? Ar atpasakoti su visom detalem palyginti neįspūdingą poeto jaunystės gyvenimo kelią, ar padėti skaitytojui suvokti jo asmenybės bei kūrybos poveikį diniję. Visai natūralu, kad *Atsiminimų apie V. Mykolaitį-Putiną* sudarytojai prirėkė Santvaro rašinį apgeneti. Apskritai ji tą darbą atliko protingai, pašalin-dama tai, kas kartojama kitur (Krupavičiaus, Bradūno tekstus). Deja, iki tobulumo dar toli. Kai kurios Stasio Santvaro teksto pastraipėles, manding, galėjo išlikti. Sakysim, tos, kur Santvaras išsipasakoją, kaip Putinas jį drąsines ir guodes po „Žvejų“ premjeros fiasco, ar kaip raginęs jį nemesti plunksnos, kai jam pavyko išdarbinti teatre. Kita vertus, „išbrokijamas“ Jono Aisčio pasisakymas – o jis tiesus, skambus, „aištiskas“.

„Iš prigimties ramus, rimtas ir tvarkingas žmogus, o žiūrėk, kiek jis triukšmo, pasipiktinimo ir papiktinimo šventoj Lietuvoj sukelė. Nuo galvos iki kojų intelektualas, tikras dviasios aristokratas, vakarietis; santūrus ir klasiškai vėsus – didelis lietuvis, puikus ir didelis bei kilnios sielos žmogus“.

Galėjo knygos sudarytoja nežinoti, kad Jonas Aistis buvo rašęs apie „klasiškai vėsus“ Putiną *Drauge* net du kartus (1963.2.23 ir 1968.6.8), bet pasyktet skaitytojų tu kelių eilučių, sakytumė, ne ypatingai protinga. Rasit, pabūgta Glavito.

Nemažiau neaiškumų yra ir Magdalenos Slavenienės atveju. Neturint po ranka jos knygos *V. Mykolaitis-Putinas mano atsiminimuose*, sunku nustatyti, kas iš jos paimta ir kas liko dirvotu. Apmaudu kas kita. Kostkevi-

Padėti komplikuoja dar ir tai, kad turim reikalo su kolektyvinu leidiniu. O juose, kaip žinom, straipsnių kalibras visada įvairuoja. Vieni sugeba atkurti pasigėrėtinu šviežumu tolimų epochų reginius, kiti klampuoja rašalo balomis, puikuodamies savi arba atpasakodami iš kitų nugirstus dalykus. Nenuostabu tada, jei to paties incidento kaltininku įvairiose versijose tampa vis kitas nenaudėlis. Tokį pavyzdį aptinkam ir šioj knygoj. Pasirodo, kad nelengvai išvedamas iš kantrybės Putinas vieną kartą apgėkęs vieną tauškalį, kaip „chuliganą, svaidentį akmenis ir tartapūnų ekspresą“.

Tik vieniams tuo nevispročiu chuliganu yra buvęs Baldžius-Baldauskas, kitiems – Pakarklis ir t.t.

Ne visada, tiesa, tokie pasikartojimai skaitytojui išipyksta. Kartais to paties fakto atpasakojimas, atkeliavęs iš kelių artimųjų lūpų, tik dar labiau pabrėžia įvykio dramatiškumą. Tokia yra rašytojo pažeminimo per motinos laidotuvės scena. Tada prie kapo duobės ji, „Rūpin-

(Nukelta į 2 psl.)

Šiame numeryje:

Apie komediją • Atsiminimai apie Vincą Mykolaitį-Putiną • Aktorė ir režisierė Irena Leonavičiūtė • Gintaro Patacko eilėraščiai • „Pastoralės“ mergaičių choras Amerikoje ir Kanadoje • Medicina ir odontologija VIII Mokslo ir kūrybos simpoziume • Šiuolaikinę lietuvišką prozą anglų kalba pasitinkant

Atsiminimų knyga apie Vinčą Mykolaitį-Putiną

(Atkelta iš 1 psl.)

tojelio" autorių, vanojo už išlūžimą iš kunigų luomo vietinis klebonas, visai žemei, visiems suklebėjusiems į kapines girdint. Ta prasme *Atsiminimai apie V. Mykolaitį-Putiną* iš esmės labiau pasitarnauja tolimų epochų dvokalo išryškinimui, negu Putino kūrybinio talento ar jo lyrikos poveikio į visuomenę atvežimui.

Nedera taipogi užmiršti, kad daugelį biografinių dalykų Vincas Mykolaitis-Putinas yra pats išsipasakojęs tiek savo atsiminimuose, skelbtuose *Raštuose*, tiek autobiografinėse, pasirodžiusiose *Tarybų Lietuvos rašytojų almanachuose*. Neretai tie tekstai nustelbia savo atvirybę ir stilium sunkiai išpraskaitytus pašaliečių pasakojimus. (Pavyzdžiui, iš poeto rankraščio cituojami gabalai Irenos Kostkevičiūtės knygoje *Literatūros dienovidžiai*, Vilnius: Vaga, 1964.)

Kiekvienas skaitytojas, ėmęs daryti leidinį, savaime aišku, darys jame skirtingų dalykų. Vieniems rūpės, kas pasakojama apie Putiną kaip poetą, kitiems – jo susitaikymo su Bažnyčia reikalai, tretiem – jo politiniai susikompromitavimai ir atgailos. Visus tuos smalsavimus leidinys daugiau mažiau patenkina, nors kai kur akivaizdžiai saiko nuovokos stoka. Bet pikantiškų reikšmių ar buduarinių paslapčių atodangų leidinyje nėra. Nebent jomis laikytumėte tai, kad poetui teko rūpintis nesantuokinio V. Krėvės-Mickevičiaus vaikelio padėtimi (p. 435) ar kad poeto žmona buvo išlektus paklaikus iš namų, pasipiktinus poeto „neistatymu“, ir atsipeikėjus vien atsidūrusi Šiaulių geležinkelio stotyje. Šiaip labiausiai įsikryti ilgos sėnos po tiek metų, kaip Emilija Kvėdaraitė manevravo tuolaikine flirto technika, kad „paimitų“ Mykolaitį. Nors pažintinė, feminologinė prasme tokie tekstai galbūt ir įdomūs, nes nušviečia visuomenės hipokriziją ir lytinių faktų godulį.

Abejotina tačiau, ar leidinio sudarytojams ypačiai rūpėjo nušviesti tą istorinį-kultūrinį foną, nes pratarėme skubinamasi nukreipti skaitytojo dėmesį kitur. Būtent į Vinčą Mykolaitį-Putiną degradavimai ir pataikavimai priešui. Ten sakoma, kad „ypatingai prieštaringi buvo Putino gyvenimo sovietinės Lietuvos vertinimai. Kai kuriems emigracijoje atsidūrusiems žmonėms arba sovietinių lagerių politiniams kalinams atrodė, kad rašytojas prisitaikė prie naujojo režimo, kolaboruoja su okupantais“. Pripažinkim, kad priekaištai išeivijos adresu sviedžiami pernelyg lengva ranka. Juo labiau, kad leidinio sudarytojai prisipažįsta nesusipažinę su ta „atplaišų“ rašija.

Daugiau nei kas kita šis išmislas rodytų, kad su jubiliejinio leidinio pernelyg pasiskubinta. Esama netgi kuriozo. Savo išsipasakojime Emilija Kvėdaraitė-Mykolaitienė randa drąsos užsiminti Jono Griniaus knygą apie Putiną ir sakosi neketinanti su juo polemizuoti. Tačiau leidinio sudarytojai apie tą knygą nė nemurmuri. Kodėl? Ar dėl to, kad Jonas Grinius buvo vienas iš tų netikėtų išeivijų, kuris atkakliai gynė šviesią Putino asmenybę, gal net per daug akcentuodamas jo maištingą prigimtį. Net keliais ilgais straipsniais *Aiduose* („Mykolaitis-Putinas išsivadavimas“ 1968 Nr. 6 ir „Kėtinimas nuvertinti V. Mykolaitio-Putino kūrybą“ 1976 Nr. 2).

Šiaip šį šmeižtą išeivijos adresu atmetus, tenka pasakyti, kad leidinio redaktoriams vis dėlto rūpėjo išlaikyti principą: „Audiatūrė at altera pars“. Geriausia

irodymu būtų knygoje įdėtas Gulago kalinio Juozo Keliučio žiežulingas tekstas, kuriam lygu savo nesąmonėm ir pertempimais vargu ar rastumėm išeivijos raštijų:

„[...] V. Mykolaitis-Putinas“ rašo Juozas Keliučius, „iš karto buvo supistas, pamėgtas ir aukštai įvertintas. Ir jo poezija, ir proza, ir kritika iš karto susilaukė beveik visuotinio pripažinimo. Atrodė, kad visuomenė visada buvo pakankamai pasirususi kiekvienam jo kūrinui. O gal čia autorius turėjo tobulą uoslę, puikią orientaciją, paslaugų aktualumo jausmą?“ (p. 274).

„[...] Iš tiesų V. Mykolaitis-Putinas beveik niekas nepavydėjo, niekas su juo nesivaržė, beveik visi jį visada užjautė, visi stengėsi jam padėti, jį suprasti, jį pateisinti. Ir katalikų visuomenė jo pikti nepuolė, jam atsižadėjus kunigystės ir kukliai, civiliška susituokus su nuosirdžia ateitininke. Ir tarybinė valdžia jo nebaudė už kai kuriuos antitarybinius eilėraščius, vokiečių okupacijos metu parašytus. Ir nacionalistai per daug jo nesmerkė už tarybinius eilėraščius, už Stalino pagarbą, už Pasternako pasmerkimą. Tik visi skelbė, jog jis po laimingą žvaigždę gimęs.“

„Bet niekas neatleido J. Tumui-Vaižgantui, Vyduiui, Vincui Krėvei, Baliaui Sruogai, J. Herbačiauskui. Palaiminti romūs, nes jų dangaus karalystė... Gulinių niekas nemušo, o išdidėms ir drąsiems visi stengiasi duoti per galvą...“ (p. 279).

Dievą, kartojam, niekas nėra sužveigęs tokiu isterišku tonu išeivijoje, bet tai nereiškia, kad Juozo Keliučio išpuoliui leidinyje ne vieta. Priešingai, kadangi jis yra tokia kontrastinga gaida daugumos rašiusiųjų nuomonei, šis rašinys patvirtina leidinio leidėjų nusiteikimą nepaversti knygos diramby vėrinu. Antra vertus, santūrus ir neretai įžvalgūs kitų žmonių pasisakymai faktiškai paprasčiausiai „suvirina“ Juozo Keliučio peršvietimą. Kas žino, gal dabar, kai šis tekstas paskelbtas, rasit, jis sukels kokią aštresnę kontrolę mūsų šviesuomenės kolaboravimo su pavergėju klausimu.

Kaip bebūtų, ieškant nustatyti, kas sudarė šio kolektyvinio statinio atraminius taškus, jo kontrolę, jais norėtusi laikyti šalia Juozo Keliučio filipokas dar du rašiniai – Emilijos Kvėdaraitės-Mykolaitienės ir Meilės Lukšienės liudijimai. Tai toli gražu nereiškia, kad likusi atminimų masė būtų bespalvė, blanki ar bevėrė. Anaipol: puikių atodangų esama kiekvienoje knygos dalyje, tik neįmanoma jų apskaičiuoti šio rašinio rėmuose.

Tačiau, kadangi pratarėme pabrėžiamas Putino laikysenos pokaryje aspektas, kadangi ne per šali prisiminti dalykus, kurie knygoj samoningai ar nesamoningai nutyliami, kadangi pagaliau sovietinės vergijos laikotarpis yra mums išeiviams mažiausiai pažįstamas, *Atsiminimai apie V. Mykolaitį-Putiną* rasi, geriausiai leidžiasi reziumuojami šių trijų straipsnių kryžminę ugnį.

Skyrelis „Vilnių“ yra iš viso stambiausias puslapių skaičium. Čia taip pat pasisako gausiausias autorių būrys ir jų tekstai ilgoki. Du dalykai tačiau, bematant, metasi į akis. Pirma, kad neproporcingai daug pasakojama, su mums neįsivaizduojamomis insinucijomis, apie poeto mirties aplinkybes. O antra reikšmė yra nesantikos Vinco Mykolaitio-Putino šeimyniniam gyvenime atskleidimas ir beveik visuotinis Emilijos Kvėdaraitės-Mykolaitienės rišimas prie gėdos stulpo.

Marijonas Baranauskas (Vilnius)

„Senelio pamokymai“

Kasmetinė Lietuvos fotomenininkų paroda atidaroma šių metų spalio 29 dieną, penktadienį, 7 v. v. Čiurlionio galerijoje, Jaunimo centre, Čikagoje. Paroda vyks iki lapkričio 7 dienos. Užbaigtuvės ir premijų įteikimo iškilmės bus lapkričio 12 dieną per vakaronę Jaunimo centro kavinėje. Šių metų parodos ir konkurso tema yra „Draugystė“. Parodą rengia Budrio vardo lietuvių fotoarchyvas.

Sakytumėm, svaigus potroškis ją nulinčiot.

„[...] Mykolaitis savo šeimynini gyvenimu“, sako Klemensas Ruginis, „buvo labai nusivyles. Kai iš Romos vyskupas Labukas jam atnešė Bažnyčios ekskomunikos panaikinimą ir jis galėjęs pasirinkti – susituokti bažnyčioje ar grįžti į kunigų luomą, esą jis pasakė, kad bevėlyja grįžti į kunigų luomą – vis tiek tarp jo ir žmonos nieko bendro nėra. Prieš mirtį ėmė ruošti išpažinčią, šaukėsi kunigo Žitkaus, bet jo nerado, o kai pakviestą Zapyškio kleboną, jau buvo miręs“.

Vladas Šimkūnas mažiau leidžiasi veikiamas nuogirdų: „Mykolaitienė man darė slepiantį spūdi, nors ji man nieko blogo nelinkėjo, o vienu metu ir pataikavo... Ji kaip kokia ekonome nuo ryto iki vakaro ką nors dirbo – pakuodavo, sūdydavo, gamindavo, bet drauge ir nuo jo neatstodavo. Man atrodė, žmonos santykis su juo buvo žandariškas, ji žlugdydavo jo iniciatyvą. Nors tai buvo menkinėkiai, bet išraiškingi. Vos tik pradeda rašyti, žiūrėk, tuoj ką nors valgyt neša, vos tik ką sumanys, tuoj kitaip pakreips, ims ką nors prie stalo valgyti, tai to nevalia, o tą galima. Tvarkė jį beceremoniškai. Nemačiau ir negirdėjau, kad ką skaitytų. Vis galvodavau, kuo ji galėjo sužavėti? Neįsivaizdavau, kad ji galėjo būti jo studentė-humanitarė ir dar sądrągi, kad galėjo gražiai dainuoti ir baigti humanitarinį fakultetą“ (pp. 321-322).

Visišką šeimos suirimą patvirtina ir Aleksandras Žirgulytis, kuris buvo susitikęs su Mykolaitiene Kaune tuoj po Putino mirties. Pasimetus, ji puolusi jam išsipasakoti, tikėdama, kad jis jos liudijimus užrašys: „Putinas seniau jai draugiškas buvęs, dalijęsis su ja sumanymais, bet vėliau visai užsitrenkęs. Nei darbo jai nebedavęs, kai ji pasisūliusi jam padėti. Ji norėjusi rinkti medžiagą *Raštų VII* tomui. Putinas pasakė: „Ne, surinks Kostkevičiūtė! Seniau paskaitydavęs jai ir savo naujus eilėraščius. Žinoma, ne ką ji galėjusi padėti, kiekvieną kartą tik apsišarodavusi. [...] Dėstė man apie dvi valandas – įvairius faktus, spėjimus, savotiškus aiškinimus. Stebino didelis nesantūrumas ir stoka paprasčiausios elementarios inteligencijos, kurios tokiais atvejais parodo net paprastą kaimo moterėlę“ (pp. 498-499). Ir Aleksandras Žirgulytis susirūpina, beveik išsigąsta: „Gal geriau

juokaudavo. Aš jį vadinu „Vyturėliu“, jis mane „Li“ (Emili). Taip buvo iki 1940 metų. Vėliau atsirado nesutarimų dėl didelės įtampos gyvenime, gal dėl skirtingo charakterio, požiūrio į gyvenimo kasdienybę. Putino gyvenimo devizas: „Gyvenk laimėje, galvok apie nelaimę!“ Aš prieš tą devizą visą sukildavau: „Gyvenk laimėje, nelaimė pati ateis!“ Nuolat galvojant apie gresiančią nelaimę, visą laiką bus prislegta nuotaika. [...] Negalėjau iki galo jo pažinti, suprasti: visuomet savo asmenį dalį užslepdamas, širdies iki galo neatverdavo – tai uždara knyga, į kurią nieko neįsileisdavo. Žmogaus atvrumą nelaikė privalumu. Sakydavo, kad vienuose auga talentas, o draugijoje šlifuojasi charakteris“ (p. 200).

Emilijos Kvėdaraitės-Mykolaitienės memuarai detalūs, išsamūs, dalykiški, vinguriuojantys taja „protinga vaga“, kurios jiems linkėjo Aleksandras Žirgulytis. Iš jų patiriam, kaip mažai Putinas buvo reiklus mitybos srityje, kaip neskyręs šviesos ženklių ir negalėjęs vairuoti mašinos. Sužinom, ką jis vertinęs iš poetų (Joną Aistą, Justiną Marcinkevičių, Antaną Jasmantą), pas ką jiedu kieminėdavosi. Tik vargu ar šie prisiminimai atskleidžia šviesuosius poeto bruožus – jo nepakantą melo, veidmainystę ir moralinio pakrikimo, už kuriuos, pasak Slavėnienės, „visais laikais ir visu pakraipų žmonės Putiną gerbė ir mylėjo“ (*Aidai* 1968 Nr. 6).

O šiems principams Putinas buvo vėrčiamas, prieš spaudžiamas, prasižengti. Kaip mums žinoma, sovietinė prievarta nepasireiškia vien ignoravimu ir cenzūra. Valdžia nemažiau sugėbta menininkus kontroliuoti bei paveikliai demoralizuoti įvairiomis privilegijomis, pinigais, atpildais, visai skatinama tolydinčiais ciniškumais, niekėjimais, brutaliais, anestezuojama refleksus priešintis. Tikriausiai esama tiesos, kad Putino būta linkusio pesimizmo, bet Mykolaitienė ne puse žodžio neprisitaria apie visus bandymus ir nuoskaudas, kurias Mykolaitiui (ak, ir jai pačiai) teko patirti.

Juk ir jį matydavo pro buto langą Tauro gatvės varomus iš KGB rūmų stoties link kalinių ešalonus. „Koks dešimt šunų, enkavedistai su automatais“, užsimena Juozas Bulavas ir Vladas Šimkūnas, patsai ejęs toj voroj. Negalėjo jį kaip žmoną nežinoti (pasakojta tas pats Šimkūnas), kad, Mykolaitis naktimis nemiegodavęs, sovietinės saugumo terorizuojamas, vėrčiamas rašyt, kalbėt per radiją Amerikos lietuviams. Ta faktą, kad Vincas Mykolaitis-Putinas

Marijonas Baranauskas (Vilnius)

„Šalia senelio“

Iš šiemetinės Lietuvos fotomenininkų parodos, vyksiančios Čiurlionio galerijoje, Čikagoje, nuo spalio 29 iki lapkričio 7 dienos, kurios konkursinė tema yra „Draugystė“.

buvo laikomas laisvė, „kaip vylingus jausmas (idant sugrįžtų Vincas Krėvė, Pranas Skardžius, Steponas Kolupaila), kaip komunistinės valdžios lietuviškumo ir tarybinės demokratijos argumentas, toli šaukiantis“ (p. 388), patvirtina ir Vytautas Kubilius. Jo žiniomis:

„Ant K. Preikšo stalo gulėjo *Rūsių dienų* korektūrinis egzempliorius (eilėraščiai apie 1941 metų deportacijas) ir bet kada autoriui galėjo būt išrašytas kelialapis į Gulagą. Kompartija žaidė poetu katės ir pelės žaidimą; stukteldavo letena, paleisdavo, vėl išskėsdavo virš galvos žiaurius nagus“ (p. 409).

„Senosios kartos profesoriams“ prisimena profesorius Zigmas Zinkevičius, „dirbti universitete buvo labai sunku. Uolūs bolševizmo apaštalai ieškojo visokių priekabių. Kiekvienas žingsnis buvo sekamas. Būdavo visokių „šposų“, garbingų profesorių žeminimo. Vienu metu nusipelnėsiu Vakaruose universitetus baigusius profesorius Maskvos „mudroje rukovodstvo“ nurodė perversi „Vyr. dėstytojais“, nes jie esą neturį tarybinio diplomo. Taip buvo ir su Mykolaitiu padaryta. Jis stipriai įsižeidęs“ (p. 409).

Negalėjo Mykolaitienė nežinoti, kaip sunkiai Putinui sekėsi dirbti kartu su Korsaku (p. 365) ar Pranskum-Anskaičiu (p. 355) bei aplamai regeti lietuviškosis

Alma Mater nuolatinį smukdymą. Juozo Bulavo teigimu, Putinas pilnai pritaręs jo, kaip naujo rektoriaus, veiksmams pasipriešinti rusifikacijai.

Nedaug kam išeivijoje tie faktai žinomi, bet kiek neišvengtų Gulagan Lietuvos šviesuolių pakirto stresas „inteligentų liga“ vadinamas, regint tą nuolatinį tautos niokiojimą: „Vyravo rusų kalba, išpūsti buvo rusų kalbos etatai. Studijavo 40% kitataučių, 60% lietuvių... Būdavo išseina laida, ir nėra ko skirstyti į darbus... lietuvių kalbos nemoka. Globojami rusų viršininkų, gaudavo laisvus diplomus“ (p. 179).

Nesunku pagaliau turėti būti Mykolaitienei atspėti, kaip turėjo jos netikša pesimistas vyrelis išgyventi Lietuvių literatūros katedros išdraskymą – pašalinimą iš pareigų artimausiu jam mokiniui – Vandos Zaborskaitės, Irenos Kostkevičiūtės, A. Rabačiauskaitės, Meilės Lukšienės – „sugebančių, pasak jo, išplėtoti jo mintį iš menkutes užuominas“.

Emilija Kvėdaraitė-Mykolaitienė sakosi, kad apsišarodavusi, dirbti universitete perversi „Vyr. dėstytojais“, nes jie esą neturį tarybinio diplomo. Taip buvo ir su Mykolaitiu padaryta. Jis stipriai įsižeidęs“ (p. 409).

Negalėjo Mykolaitienė nežinoti, kaip sunkiai Putinui sekėsi dirbti kartu su Korsaku (p. 365) ar Pranskum-Anskaičiu (p. 355) bei aplamai regeti lietuviškosis

Alma Mater nuolatinį smukdymą. Juozo Bulavo teigimu, Putinas pilnai pritaręs jo, kaip naujo rektoriaus, veiksmams pasipriešinti rusifikacijai.

Nedaug kam išeivijoje tie faktai žinomi, bet kiek neišvengtų Gulagan Lietuvos šviesuolių pakirto stresas „inteligentų liga“ vadinamas, regint tą nuolatinį tautos niokiojimą: „Vyravo rusų kalba, išpūsti buvo rusų kalbos etatai. Studijavo 40% kitataučių, 60% lietuvių... Būdavo išseina laida, ir nėra ko skirstyti į darbus... lietuvių kalbos nemoka. Globojami rusų viršininkų, gaudavo laisvus diplomus“ (p. 179).

Nesunku pagaliau turėti būti Mykolaitienei atspėti, kaip turėjo jos netikša pesimistas vyrelis išgyventi Lietuvių literatūros katedros išdraskymą – pašalinimą iš pareigų artimausiu jam mokiniui – Vandos Zaborskaitės, Irenos Kostkevičiūtės, A. Rabačiauskaitės, Meilės Lukšienės – „sugebančių, pasak jo, išplėtoti jo mintį iš menkutes užuominas“.

Emilija Kvėdaraitė-Mykolaitienė sakosi, kad apsišarodavusi, dirbti universitete perversi „Vyr. dėstytojais“, nes jie esą neturį tarybinio diplomo. Taip buvo ir su Mykolaitiu padaryta. Jis stipriai įsižeidęs“ (p. 409).

Negalėjo Mykolaitienė nežinoti, kaip sunkiai Putinui sekėsi dirbti kartu su Korsaku (p. 365) ar Pranskum-Anskaičiu (p. 355) bei aplamai regeti lietuviškosis

Alma Mater nuolatinį smukdymą. Juozo Bulavo teigimu, Putinas pilnai pritaręs jo, kaip naujo rektoriaus, veiksmams pasipriešinti rusifikacijai.

Nedaug kam išeivijoje tie faktai žinomi, bet kiek neišvengtų Gulagan Lietuvos šviesuolių pakirto stresas „inteligentų liga“ vadinamas, regint tą nuolatinį tautos niokiojimą: „Vyravo rusų kalba, išpūsti buvo rusų kalbos etatai. Studijavo 40% kitataučių, 60% lietuvių... Būdavo išseina laida, ir nėra ko skirstyti į darbus... lietuvių kalbos nemoka. Globojami rusų viršininkų, gaudavo laisvus diplomus“ (p. 179).

Nesunku pagaliau turėti būti Mykolaitienei atspėti, kaip turėjo jos netikša pesimistas vyrelis išgyventi Lietuvių literatūros katedros išdraskymą – pašalinimą iš pareigų artimausiu jam mokiniui – Vandos Zaborskaitės, Irenos Kostkevičiūtės, A. Rabačiauskaitės, Meilės Lukšienės – „sugebančių, pasak jo, išplėtoti jo mintį iš menkutes užuominas“.

Emilija Kvėdaraitė-Mykolaitienė sakosi, kad apsišarodavusi, dirbti universitete perversi „Vyr. dėstytojais“, nes jie esą neturį tarybinio diplomo. Taip buvo ir su Mykolaitiu padaryta. Jis stipriai įsižeidęs“ (p. 409).

Negalėjo Mykolaitienė nežinoti, kaip sunkiai Putinui sekėsi dirbti kartu su Korsaku (p. 365) ar Pranskum-Anskaičiu (p. 355) bei aplamai regeti lietuviškosis

Alma Mater nuolatinį smukdymą. Juozo Bulavo teigimu, Putinas pilnai pritaręs jo, kaip naujo rektoriaus, veiksmams pasipriešinti rusifikacijai.

Nedaug kam išeivijoje tie faktai žinomi, bet kiek neišvengtų Gulagan Lietuvos šviesuolių pakirto stresas „inteligentų liga“ vadinamas, regint tą nuolatinį tautos niokiojimą: „Vyravo rusų kalba, išpūsti buvo rusų kalbos etatai. Studijavo 40% kitataučių, 60% lietuvių... Būdavo išseina laida, ir nėra ko skirstyti į darbus... lietuvių kalbos nemoka. Globojami rusų viršininkų, gaudavo laisvus diplomus“ (p. 179).

Nesunku pagaliau turėti būti Mykolaitienei atspėti, kaip turėjo jos netikša pesimistas vyrelis išgyventi Lietuvių literatūros katedros išdraskymą – pašalinimą iš pareigų artimausiu jam mokiniui – Vandos Zaborskaitės, Irenos Kostkevičiūtės, A. Rabačiauskaitės, Meilės Lukšienės – „sugebančių, pasak jo, išplėtoti jo mintį iš menkutes užuominas“.

Emilija Kvėdaraitė-Mykolaitienė sakosi, kad apsišarodavusi, dirbti universitete perversi „Vyr. dėstytojais“, nes jie esą neturį tarybinio diplomo. Taip buvo ir su Mykolaitiu padaryta. Jis stipriai įsižeidęs“ (p. 409).

Negalėjo Mykolaitienė nežinoti, kaip sunkiai Putinui sekėsi dirbti kartu su Korsaku (p. 365) ar Pranskum-Anskaičiu (p. 355) bei aplamai regeti lietuviškosis

Alma Mater nuolatinį smukdymą. Juozo Bulavo teigimu, Putinas pilnai pritaręs jo, kaip naujo rektoriaus, veiksmams pasipriešinti rusifikacijai.

Nedaug kam išeivijoje tie faktai žinomi, bet kiek neišvengtų Gulagan Lietuvos šviesuolių pakirto stresas „inteligentų liga“ vadinamas, regint tą nuolatinį tautos niokiojimą: „Vyravo rusų kalba, išpūsti buvo rusų kalbos etatai. Studijavo 40% kitataučių, 60% lietuvių... Būdavo išseina laida, ir nėra ko skirstyti į darbus... lietuvių kalbos nemoka. Globojami rusų viršininkų, gaudavo laisvus diplomus“ (p. 179).

Nesunku pagaliau turėti būti Mykolaitienei atspėti, kaip turėjo jos netikša pesimistas vyrelis išgyventi Lietuvių literatūros katedros išdraskymą – pašalinimą iš pareigų artimausiu jam mokiniui – Vandos Zaborskaitės, Irenos Kostkevičiūtės, A. Rabačiauskaitės, Meilės Lukšienės – „sugebančių, pasak jo, išplėtoti jo mintį iš menkutes užuominas“.

Emilija Kvėdaraitė-Mykolaitienė sakosi, kad apsišarodavusi, dirbti universitete perversi „Vyr. dėstytojais“, nes jie esą neturį tarybinio diplomo. Taip buvo ir su Mykolaitiu padaryta. Jis stipriai įsižeidęs“ (p. 409).

Negalėjo Mykolaitienė nežinoti, kaip sunkiai Putinui sekėsi dirbti kartu su Korsaku (p. 365) ar Pranskum-Anskaičiu (p. 355) bei aplamai regeti lietuviškosis

Alma Mater nuolatinį smukdymą. Juozo Bulavo teigimu, Putinas pilnai pritaręs jo, kaip naujo rektoriaus, veiksmams pasipriešinti rusifikacijai.

Nedaug kam išeivijoje tie faktai žinomi, bet kiek neišvengtų Gulagan Lietuvos šviesuolių pakirto stresas „inteligentų liga“ vadinamas, regint tą nuolatinį tautos niokiojimą: „Vyravo rusų kalba, išpūsti buvo rusų kalbos etatai. Studijavo 40% kitataučių, 60% lietuvių... Būdavo išseina laida, ir nėra ko skirstyti į darbus... lietuvių kalbos nemoka. Globojami rusų viršininkų, gaudavo laisvus diplomus“ (p. 179).

Nesunku pagaliau turėti būti Mykolaitienei atspėti, kaip turėjo jos netikša pesimistas vyrelis išgyventi Lietuvių literatūros katedros išdraskymą – pašalinimą iš pareigų artimausiu jam mokiniui – Vandos Zaborskaitės, Irenos Kostkevičiūtės, A. Rabačiauskaitės, Meilės Lukšienės – „sugebančių, pasak jo, išplėtoti jo mintį iš menkutes užuominas“.

Emilija Kvėdaraitė-Mykolaitienė sakosi, kad apsišarodavusi, dirbti universitete perversi „Vyr. dėstytojais“, nes jie esą neturį tarybinio diplomo. Taip buvo ir su Mykolaitiu padaryta. Jis stipriai įsižeidęs“ (p. 409).

Negalėjo Mykolaitienė nežinoti, kaip sunkiai Putinui sekėsi dirbti kartu su Korsaku (p. 365) ar Pranskum-Anskaičiu (p. 355) bei aplamai regeti lietuviškosis

Alma Mater nuolatinį smukdymą. Juozo Bulavo teigimu, Putinas pilnai pritaręs jo, kaip naujo rektoriaus, veiksmams pasipriešinti rusifikacijai.

Nedaug kam išeivijoje tie faktai žinomi, bet kiek neišvengtų Gulagan Lietuvos šviesuolių pakirto stresas „inteligentų liga“ vadinamas, regint tą nuolatinį tautos niokiojimą: „Vyravo rusų kalba, išpūsti buvo rusų kalbos etatai. Studijavo 40% kitataučių, 60% lietuvių... Būdavo išseina laida, ir nėra ko skirstyti į darbus... lietuvių kalbos nemoka. Globojami rusų viršininkų, gaudavo laisvus diplomus“ (p. 179).

Nesunku pagaliau turėti būti Mykolaitienei atspėti, kaip turėjo jos netikša pesimistas vyrelis išgyventi Lietuvių literatūros katedros išdraskymą – pašalinimą iš pareigų artimausiu jam mokiniui – Vandos Zaborskaitės, Irenos Kostkevičiūtės, A. Rabačiauskaitės, Meilės Lukšienės – „sugebančių, pasak jo, išplėtoti jo mintį iš menkutes užuominas“.

Emilija Kvėdaraitė-Mykolaitienė sakosi, kad apsišarodavusi, dirbti universitete perversi „Vyr. dėstytojais“, nes jie esą neturį tarybinio diplomo. Taip buvo ir su Mykolaitiu padaryta. Jis stipriai įsižeidęs“ (p. 409).

Negalėjo Mykolaitienė nežinoti, kaip sunkiai Putinui sekėsi dirbti kartu su Korsaku (p. 365) ar Pranskum-Anskaičiu (p. 355) bei aplamai regeti lietuviškosis

Alma Mater nuolatinį smukdymą. Juozo Bulavo teigimu, Putinas pilnai pritaręs jo, kaip naujo rektoriaus, veiksmams pasipriešinti rusifikacijai.

Nedaug kam išeivijoje tie faktai žinomi, bet kiek neišvengtų Gulagan Lietuvos šviesuolių pakirto stresas „inteligentų liga“ vadinamas, regint tą nuolatinį tautos niokiojimą: „Vyravo rusų kalba, išpūsti buvo rusų kalbos etatai. Studijavo 40% kitataučių, 60% lietuvių... Būdavo išseina laida, ir nėra ko skirstyti į darbus... lietuvių kalbos nemoka. Globojami rusų viršininkų, gaudavo laisvus diplomus“ (p. 179).

Nesunku pagaliau turėti būti Mykolaitienei atspėti, kaip turėjo jos netikša pesimistas vyrelis išgyventi Lietuvių literatūros katedros išdraskymą – pašalinimą iš pareigų artimausiu jam mokiniui – Vandos Zaborskaitės, Irenos Kostkevičiūtės, A. Rabačiauskaitės, Meilės Lukšienės – „sugebančių, pasak jo, išplėtoti jo mintį iš menkutes užuominas“.

Emilija Kvėdaraitė-Mykolaitienė sakosi, kad apsišarodavusi, dirbti universitete perversi „Vyr. dėstytojais“, nes jie esą neturį tarybinio diplomo. Taip buvo ir su Mykolaitiu padaryta. Jis stipriai įsižeidęs“ (p. 409).

Negalėjo Mykolaitienė nežinoti, kaip sunkiai Putinui sekėsi dirbti kartu su Korsaku (p. 365) ar Pranskum-Anskaičiu (p. 355) bei aplamai regeti lietuviškosis

Alma Mater nuolatinį smukdymą. Juozo Bulavo teigimu, Putinas pilnai pritaręs jo, kaip naujo rektoriaus, veiksmams pasipriešinti rusifikacijai.

Nedaug kam išeivijoje tie faktai žinomi, bet kiek neišvengtų Gulagan Lietuvos šviesuolių pakirto stresas „inteligentų liga“ vadinamas, regint tą nuolatinį tautos niokiojimą: „Vyravo rusų kalba, išpūsti buvo rusų kalbos etatai. Studijavo 40% kitataučių, 60% lietuvių... Būdavo išseina laida, ir nėra ko skirstyti į darbus... lietuvių kalbos nemoka. Globojami rusų viršininkų, gaudavo laisvus diplomus“ (p. 179).

Nesunku pagaliau turėti būti Mykolaitienei atspėti, kaip turėjo jos netikša pesimistas vyrelis išgyventi Lietuvių literatūros katedros išdraskymą – pašalinimą iš pareigų artimausiu jam mokiniui – Vandos Zaborskaitės, Irenos Kostkevičiūtės, A. Rabačiauskaitės, Meilės Lukšienės – „sugebančių, pasak jo, išplėtoti jo mintį iš menkutes užuominas“.

Emilija Kvėdaraitė-Mykolaitienė sakosi, kad apsišarodavusi, dirbti universitete perversi „Vyr. dėstytojais“, nes jie esą neturį tarybinio diplomo. Taip buvo ir su Mykolaitiu padaryta. Jis stipriai įsižeidęs“ (p. 409).

Negalėjo Mykolaitienė nežinoti, kaip sunkiai Putinui sekėsi dirbti kartu su Korsaku (p. 365) ar Pranskum-Anskaičiu (p. 355) bei aplamai regeti lietuviškosis

Alma Mater nuolatinį smukd

Aktorė, tapusi režisiere

Kalba dabartinė Čikagos „Vaidilutės“ režisierė Irena Leonavičiūtė

Irena Leonavičiūtė-Bratkauskienė yra pasižymėjusi Lietuvos aktorė, kuri nuo praėjusios žiemos gyvena Čikagoje ir čia dirbuojasi Čikagos „Vaidilutės“ teatre, režisuodama naują veikalą – Petro Vaičiūno melodramą „Nuodėmingas angelas“, kurią netrukus matysime scenoje – spalio 31 dieną, 3 v. p.p. Čikagos Jaunimo centro scenoje.

Šios atėjiančios premjeros progą aktorė pakalbino, prašydami atsakyti į kai kuriuos klausimus, kurie galėtų dominti laikraščio skaitytojus ir teatro mėgėjus. Kadangi viešnia iš Vilniaus Amerikos lietuviams beveik nepažįstama (nors ji čia porą kartų anksčiau yra viešėjusi), visų pirma jos paprašėme trumpai pasipasakoti apie save.

– Pabandyčiau tai padaryti, nors trumpai kalbėti labai sunku, nes nuo teatrinės karjeros pradžios, kurią pradėjau 1951 metais Klaipėdos teatre, praėjo daug metų, o dar daugiau dienų. Kada buvo kuriami pirmieji lietuviški filmai (1953 metais), juose jau vaidinau. Filme „Aušra virš Nemuno“ vaidinau Aušrą, „Kol ne vėlu“ – Nijolę, „Tilte“ – Giedrę. Pirmuosius dešimt metų bedirbdama Akademiniame dramos teatre, kiekvieną sekmadienį vaidinau vaikiškuose spektakliuose visokias mergeles-našlaites, Raudonkepuraite, lėlę ir kt.

Vėliau sukūriau daug vaidmenų, išgyvenau daug įvairių likimų. Štai buvau kantriai Nina „Maskaradė“, gyvenimo klastų nepažįstancia Luiza „Klastoje ir meilėje“, paslaptingąja Graciela „Melo ilgos kojos“, mylinčiąja Lady „Milford“, „Klastoje ir meilėje“ ir kt. Labiau įsimintinas Birutės vaidmuo iš spektaklio „Vandens lėlija“, kurį vaidinau apie 500 kartų, su juo apvažiavusi didelę dalį Lietuvos. Spektaklio tema – rezistencija, miškuose partizanai, o pasibaigus spektakliams iki aušros dažnai šnekučiuodavome su partizanų motinomis ar močiutėmis. O tai buvo dar apie 1953 metus.

Prieš kelis metus su Vilniaus Mažosios teatro grupe dalyvavau Toronte vykusiame tarptautiniame festivalyje. Spektaklyje „Čia nebus mirties“ vaidinau Pauliaus Sirvio mylimą moterį. Dr. Lino Sidrio kvietimu su šiuo spektakliu tada pasirodėme ir Čikagos Jaunimo centre. Lietuvoje apie 12 vaidmenų sukūriau televizijos pastatymuose, o poezijos vakaruose – susitikimuose skaičiau prasmingą poetės Janinos Degutytės kūrybą.

– Kas paskatino leistis į tolimą kelionę Čikagon talkinti „Vaidilutės“ teatrui, – toliau paklausėme.

– Lietuvoje realus, kasdieniškas gyvenimas kol kas nugalė teatrą. Nėra daug žiūrovų, tad nėra ir darbo. Iš „Vaidilutės“ teatro vadovybės gavusi pakvietimą atvykti į Čikagon, ji tuoj priėmė, už ką jiems esu dėkinga.

– Ar čia atvykusi radote maždaug tokia Amerikos (o geriau pasakius – Čikagos) lietuvių teatrinę padėtį, kokią įsivaizdavote?

– Apie išsivijimą daugiausia tik skaičiau, bet realiai negalėjau įsivaizduoti. Atvykusi sutikau daug įdomių žmonių, kurie nori dirbti, vaidinti. Jie kasdienybėje turi savo gyvenimą – kur nors kitur dirbuojasi ar mokosi. Jiems repetitijos tai savotiškas žaidimas, kada atsiranda laiko. Aš su jais susidraugavau ir tikiu, kad mes galėsime sukurti tinkamą spektaklio sielą-atmosferą.

– Gal skaitytojas galite papasakoti apie patį „Nuodėmingą angelą“, kurį publika pirmą kartą galės pamatyti spalio 31 dieną?

– Šis veikalas yra pasaka apie gerumą, meilę, ištikimybę.

Irena Leonavičiūtė-Bratkauskienė prieš kelis metus Vilniuje su savo šeimos nariais: a.a. vyru Biliu Bratkausku (filmu, tarp jų „Tadas Blinda – svieto lygintojas“, ir televizijos režisierium), dukra Raimonda ir sūnium Dariusu. Zacharijaus Putilovo nuotrauka

atlaidumą ir baimę, kuri gimdo melą. Žinoma, kaip ir kiekvienoje melodramoje, gėris nugalė blogį. Bus tiek tiek šypsenos, bandymo šaudyti, pasitaikys ir pikantiškų scenų. Žiūrovus pasitiks Šabanausko, Dolskio, Grauzinio muzika ir dainos. „Nuodėmingas angelas“ buvo parašytas 1927 metais ir tais pačiais metais pastatytas Kauno dramos teatro. Spaudoje įdėtoje vienoje iš recenzijų tada buvo cituojamas vyskupo Kazimiero Paltaroko išsireiškimas: „Geras spektaklis

– žiūrint taip ramu, kaip bažnyčioje“. Norėčiau tikėti, kad ir aš žiūrovams Čikagoje spalio 31 dieną šiuo spektakliu padovanosiu džiugių akimirkų. – O kaip, iki šiolei pasireiškusi tik kaip aktorė, ryžotės imtis režisierės rolės? Ar nebijote kritikos, nepasitenkinimų? – Režisavimas yra mano sena svajonė, nes mano vyras (jis, deja, savo pačiam stiprumu mirė) buvo režisierius. O kritika, jeigu ji yra geranoriška, privalo padėti. Kritikuoti galima tik mylint. Tik

tada atsiranda sparnai... Naujame Testamente yra pasakyta: „Broliai, jei kuri žmogų ištiktų nelaimė, nuklysti, nusidėti, jį, dvasiniai žmonės, pamokykite tokį romiai“. Tai maždaug tokios mano mintys, nors pasakyti būtų galima dar daug.

Padėkoję aktorei, dabar tapusiai režisiere, Irenai Leonavičiūtei už pokalbį, nekantriai laukiame jos darbo vaisių – „Nuodėmingo angelo“ premjeros.

E. Š.

Atsiminimų knyga apie Vinčą Mykolaitį-Putiną

(Atkelta iš 2 psl.)

kaltinimai buvo nemažiau kategoriški ir trumparegiški, nei Juozo Keliuotio.

Visų tų nesmagių dalykų Emilija (ex „Li“) Mykolaitienė neprišimena ir toji amnezija, tas atminties išrankumas, būtų mums pasimatę dar prieš metus nelauktais, įtartinais. Ta prasme atrodytu, kad Mykolaitis buvo neabejotinai laikinai sukludęs, kai reikė savitikių pasyvių rezistencijos prasmingumo garsojojo Sukilėlių frazė: „Tauta turi būti priaugusi ne tik nepriklausomybei, bet ir vergijai. Tada ji bus pribrindusi ir amžinybei“.

Viena aišku, trintis šeimoj, nusvetimėjimas, galėjo nemažai prisidėti ir prie paties Putino kompromisų su sąžine, prie tokių veiksmų kaip Boris Pasternak'o pasmerkimas. Bet tie kapituliacijai ji kankino, ir jis nesiliovė atsilygines geru. Knygoje apstu prisiminimų žmonių, kurie susilaukė iš rašytojo-akademiko moralinės arba materialinės paramos. Taip pat pasisakymų, kad jiems „didingi ir liūdni“ poeto eilėraščiai, taip skirtingi nuo privalomos partinės rašlavos, buvę dvasine atgaiva.

Ypačiai poezijos gerbėjus nusvetino paskutinės poeto lyrikos rinkinys *Langas* (1967). Vytautas Kubilius teigia, kad jo šios knygos recenzija išgūlėjusi redakcijos mėnesiais, nes, matyti, partija buvo numaciusi poeto kultą ir

davusi direktyvą *Langą* nutylėti (p. 392).

Sibiro kalinių laiske Vincui Mykolaičiui be kitų prasižengimų tautai buvo priekaištaujama, kad jis kaip dėsytosios neparengęs sau ipėdinio (*Sietynas*, 1989 Nr. 5). Griežtai priešingos nuomonės yra žinomas vertėjas Dominykas Urbas. Pripažindamas, kad Mykolaitis ne tik dėstė literatūrą, bet skiepjo patį literatūrinį galvėjimą, skiepjo europinę literatūrinę kultūrą, jis išvardina potencialiais Mykolaičio ipėdiniais Juozą Ambrazevičių, Juozą Keliuotį, Antaną Vaičiulaitį, bet taip pat ir vėlesnę profesoriaus mokinių kartą, perėmusią literatūrinės kultūros estafetę – Jurgį Lebedį, Meilę Lukšienę, Vandą Zaborskaitę, Ireną Kostkevičiūtę, Vytautą Kubilių, Nenuostabu, jei šio būrelio narių tarpe aptinkam raiškiausiai išsakyta vėlyvojo periodo Putino poezijos poveikio lietuvių visuomenei apertį. Putinas tuo metu buvo apšauktas klasiku, atseit, pagal (berods, George Bernard Shaw) taiklų posakį, „rašytoju, kurio knygos šviečia lentynoj, bet niekad neatverčiamos“.

Meilė Lukšienė tačiau įvelgia Putino klasiškumą ir unikalumą kitur. Būtinybėj savotiškai atpiktą kiekvieną į šalį nužengta žingsni, sutelkti jėgas ir pakilti iš akimirkos nuopolio. Ji rašo: „Retas poezijoje fenomenas, kai

kūrėjas, leisdamas nuo savo amžiaus kalnelio, geba išsakyti pačius skaudžiausius epochos žmogaus išgyvenimus, juos pakelti į tokį aukštį, kad įvyksta katarsis, apvalantis sielą nuo apnašų. [...] Vėlyvoji Putino lyrika davė viena po kitos tokių viršukalnių: sutvarko meilės tema, tokia dvasinga, tokia unikali ir išaukštinta, kokios neturėjome, nuskambėjo žodis apie žmogaus vienetą, pasmerkumą, kančią, susiliejančią kažkur aukštai, aukštai su tautos bei žmonių kančiomis, vedantis per mirtį į gyvybę. Gyvenome su vėlyvuojais, nuostabiuju Putinu“ (p. 358).

Pats Putinas, sprendžiant iš J. Čekio straipsnio, labai buvęs tikras savo lyrikos patrauklumu žmonėms, ypač jaunajai kartai (p. 467). Tarsi tiek kartų mustebinės žmonės savo naujo brandumo plūpsniais, jis būtų praregėjęs, kad poeto garbė trumpalaikė, kad pasitaiko, nukeliamus skaitystyklon, iš jos atgal nebeįgrįžti. Nemažiau buvęs skeptiškas ir jos vertimų į rusų kalbą sekmingumu (pp. 468-469).

Užtat jis labai noriai kooperavo su Laimonu Noreika, kai tasai užsukdavo pasitarti su poetu dėl repertuaro parinkimo literatūriniais vakarams. Susidaro išpuolis, kad jie buvo nemažai sutarę. Bent iš Laimono Noreikos teksto skaitytojas sužino daug detalių apie Putino įsigijimą ir tolydinį blėsimą. Rasi, raiškiausiai čia atskleidžiama rašytojo frustracija, neįėjimas ir neviltis, kad jis nebepajėgęs užbaigt užsibrėžtą tikslą. Patiriam taip

(Nukelta į 4 psl.)

Gintaras Patackas

DAR KARTĄ – APOKALIPSE

Ir liūdnas židiny, kuris atšalo,
Žydrų vaiduoklių apleistos pilies,
Ir vienišas tas butelis ant stalo
Girtuoklio – kurio lūpos nepalies.

Ir juodas tas, kuris kadais norėjo
Prisegti šviesą mylimai žvaigždės,
Ir gelsvas lapas, sklendžiantis be vėjo,
Ir žus tasai, kurs ateity žydės.

Ir cherubinas nukabins sietyną
Puotaujantiems su žiurkėm rūsyje
Vestuvėse, kur vietoj pakasynų,
Virš nuotakos su durklų širdyje.

Ir tu, kuris į puotą nepakviestas,
Kurio nemylė duona ir vanduo,
Stebėsi nuo pušies, kaip griūva miestas
Ir kaip, išlikęs gyvas, kaukia šuo.

TRAUKINYS

Vejuosi traukinį išėjusi,
Ugnim ir suodžiais žaižaruojanti.
Kokia tu man nusidėvėjusi,
Žaibas ir eteriu garuojanti!

Kokia tu artima ir bėganti,
Tarpustotėse nesurandama,
Plyšius kaip tarakonas mieganti,
Inkunabulius nesuprantama!

Sirenos lekia į pavasari,
Dispečerės – į glėbį pylimo.
Kokia tu panaši į seserį
Nežinomo, todėl nemylimo.

Todėl tau linkima ir mojava,
Todėl tau niekas negražinama,
Todėl esi nepakartojama.
Dėkoju, kad susipažinome.

Pilna tu liūdesio, begėdesio,
Kurio yra nesuskaičiuojama,
Todėl traukinį aš sėduosi,
Ir juo, manau, yra važiuojama.

GLADIATORIUS

Aš įseinu į atvirą areną,
Spindėdamas akiduobėse liūtų
Kaip saulė, kunkuliuojanti per veną,
Kaip taikiny. Tarsi manęs nebūtų.

Aš – gladiatorius. Todėl jėga
Manoji brinksta, sutelkta į riešą
Vibruojančia gyvenimo styga,
Kad, išpažinus meilę, smaugtų priešą.

Arenoje lygiųjų nebėra.
Emocijų žiūrovų išryškėja
Sūtyuoklės, kalavijai, elektra,
Ir liūtai alkanėja ir žvėrėja.

Aš nieko nematau. Tačiau riba
Nematoma – išnykti ar išlikti –
Ir Dievo žvaigždės, tamsoje žibą,
Akimirkai vienai sulaiko pyktį

Šiam žaidime, kuriam nėra lygių,
Tik cirko gausmas kaip pasirinkimas.
Ir ant arenas smėlio aš žengiu
Erduen, kuri bus mano išnykimas.

VILKAS

Stasiui Žirguliui

Aš – vilkas. Visą laiką aš vilnuos,
Kad iškeliausiu iš miškų bažnyčios,
Žvakes uždegėsi laukuose žaliuos,
Pabėgęs nuo medžiotojo vilyčios.

Ganysiu ėriukus, skėrius, vaikus,
Atkišdamas skriaudėjui kairį žandą.
Deja, žudynėm sukviečiu vilkus,
Kaip žaibas išverždamas į bandą.

Lakštingalos melodija – puiki.
Prieš vanagą – pavirsta ji į nulį.
Mėlynę glostydamas paaky,
Ir aš dažnai dainuoju į mėnulį.

Jis mato viską – dangų ir dešras,
Ant žaginių padžiautą kailį vilko.
Jis mano kraują žadina aistras
Aukos, kurią žandikauliai nuvilko.

Aš – vilkas. Lekia rogių kankinys
Nuo mano ilčių, tvenkiny apvirsta,
Ir darosi raudonas tvenkinys,
Ir mano gyslose vilku pavirsta.

Tik žmogui neapykantą žadu.
O su gamta man būti – baisiai gera,
Kai, uostydamas ramunes, šnabždu:
– Mylek mane, mieloji, vegetarą.

KLONDAIKAS

Visi mes kasam aukso kruopeles
Šiame lauke. Smagių žiopių mažėja.
Ruduo. Ir nebėra jėgų iškęst
Žokėjum pasivertusi Orfėja.

Jis pučia vamzdį, butelio dugne
Homunkulų sutraiškęs skaisčiai žalia.
Ne Euridikę. Penelopę – ne,
Kažkokią transvestitinę patelę.

Jis gros ilgai. Ir auksas mus valdys
Fonę liūnų Mamonos siluetai,
Kol Dievas – žėrintis ugnim vabzdys –
Atskris į mėlyną Klondaiko lietu.

HARAKIRI

Isiklausyk į tylą vakare,
Į paukštį, kurs virš nikotino slenka.
Tai ne vaiduokliai kaunasi ore,
Tai Dievas krutina poeto ranką.

Ir audžia ji regėjimus švelnius,
Kurie kitaip gamtoje nepasirodys,
Nes žodžiams dovanodamas sparnus,
Jis vis labiau besparnis tampa, negu žodis.

Blyškesnis, nei už lango mergina,
Prieš valandą sau persipjovus veną,
Ir tai yra pasaulio pabaiga.
Ilgiau tikta eilėraščių gyvena.

ŠACHMATAI

Aš suprantu – šachmatinė tvarka
Yra galinga, kai yra žaidėjas,
Kai figūras rikiuoja jo ranka,
O aš esu tik raštinės vedėjas.

Kaip sielos liūdinčios padarinys,
Apeinantis čia stovinčią sargybą,
Gynybos ir puolimo tęsinys
Yra prie stalo Sėdinčių kūryba,

Ne partija. Ji baigiasi laiku,
Nes jos nevaldo amžinybės dėsnius,
Kaktas nurėmus ties mirties tašką
Erduvį, kuri bus atvejis geresnis.

LAUKIMAS

Mane valgo ši išblyškusi tyluma,
Atvejis, svaigus ir chrestomatinis,
Nikotinas, pasibaigusi žiema,
Pirmą žiedą skleidžiantis sekmadienis.

Taip toli mėnulis su drugiais.
Laikas peleninėse sustoję.
Braizo dugną katino nagais
Sąžinė artisto ir artojo.

Būk laiminga, žemdirbių gentie,
Dar ne laikas prakalbėti vagonais,
Mylimiesiems pasakyt sudie
Niekaip neprabyrančiais vargonais.

Tai yra, kas esti ir yra –
Nuotaika, tikėjimas, tylėjimas,
Atmosferos išvarža kiaura
Ir juoda. Bet vyksta patekėjimas.

VALSTYBĖS HIMNAS

nors vyno industrija klesti
nors laikas aplinkui – gerai
bet viskas yra o ne esti
todėl kad negali dorai

tiesk angele gelbstinti hardą
nuo žirklių giesmės išvaduok
jos kerpa jos kerta jos verda
jos sako materijos duok

tebūna tai spiritus sanctus
šitą paskutinę taurę
kuria tu su meile išlenktum
dešinę pasismaugus kairę

„Pastoralė” atvyksta pas mus

SAULĖ JAUTOKAITĖ

Nekaltai Pradėtosios Marijos seserys (Putnam, Connecticut) šiemet ypatingu būdu pažymės savo vienuolijos įsteigimo 75 metų jubiliejų. Lietuvoje bus iškilmingos pamaldos Marijampolės bažnyčioje prie vienuolijos įsteigėjos Palaimintojos Jurgio Matulaičio sarkofago. O čia, Amerikoje, seserys sukaktį švęs savo vietovės iškilmingomis pamaldomis. Šia proga, kaip dėkingumo dovaną visiems jų bičiuliams ir lietuvių visuomenei, pasikviečia iš Lietuvos šaukti mergaičių chorą „Pastoralė”, įkurtą Kaune 1979 metais. Bažnytinės muzikos koncertai organizuojami lietuvių gyvenvietėse JAV ir Kanadoje.

„Pastoralės” choro įkūrėja ir vadovė Nijolė Jautakienė-Stankutė gimė 1935 metais Tauragės apskrityje, Gaurės miestelyje, dešimties vaikų šeimoje. Jos tėvas — Amerikos pilietis, prieš karą grįžęs į Lietuvą. Vaikystė buvo sunki, aidint sūviams ir sprogsiant bomboms. Vienintelė rami vieta Nijolėi buvo bažnytelė, kurios choro Nijolė pradėjo giedoti būdamas šešerių metų. 1955 metais baigė Kauno Juozo Gruodžio vardo muzikos mokyklą liudies instrumentų ir dirigentės bei muzikos mokyklos mokytojos laipsniu. Grįžusi į Tauragę, įsteigė liaudies dainų ir šokių ansamblį „Jūra”, kurio buvo meno vadovė ir dirigė. Taip pat dirbo ir mokytoja vaikų muzikos mokykloje.

Nijolės vyras Edmundas Jautakas taip pat yra muzikas — chorvedys. 1968 metais šeima persikėlė gyventi į Kauną. Čia abu Jautakai dirbo vaikų muzikos mokykloje, ir Nijolė suorganizavo didelį, pajėgų vaikų chorą — 100 dainininkų, mergaičių ir berniukų. Su šiuo choru pasiekė nemažai laimėjimų Lietuvos ribose, tačiau kokios nors ryškesnės karjeros siekti negalėjo, nes atsisakė priklausyti partijai.

Nijolė ir Edmundas Jautakai augino dvi dukteris — Gintarę ir Salviniją religine patriotine dvasia, be pionierių stovyklų, be komjaunimo organizacijos. Gintarė tapo dainininke ir puikia muzikos tekstų autore, o Salvinija Kaune įsteigė savo mergaičių chorą „Giesmė”. Ji yra baigusi Vilniaus valstybinę konservatoriją, 1991 metais gavo magistro laipsnį iš religinės muzikos St. Joseph College (Rensselaer, Indiana), o pastaruosius dvejus metus studijuoja bažnytinę muziką II Pontificio Instituto di Musica Sacra Romoje. Salvinija atvyks pas mus šį rudenį kaip „Pastoralės” akompanuotoja.

„Pastoralė” prasidėjo kaip 16 mergaičių vokalinis ansamblis. Tai buvo Nijolės Jautakienės auklėtinės, nuo vaikystės dainavusios jos vadovaujamame vaikų

„Pastoralės” mergaičių choro Lietuvoje įkūrėja ir vadovė Nijolė Jautakienė-Stankutė.

muzikos mokyklos choro. Ansamblio įsteigimo tikslas buvo keisti mergaičių pasaulėžiūrą, formuojama tuometinėje komunistinėje mokykloje, bei muzikos pagalba priartinti klausytojus prie Dievo.

Anksčiau „Pastoralė” koncertavo Rytuose Europoje, o dabar išvažiuoja koncertuoti į Vakarų Europą — Prancūziją, buvusią Jugoslaviją, Austriją, Vokietiją. 1992 m. vasario 4 d. Kaune buvo įsteigta sakralinės muzikos mokykla, kuriai vadovauja Nijolė Jautakienė. Šioje mokykloje yra keturi skirtingi chorai: „Mažųjų”, „Vaikų”, „Pastoralė” ir „Giesmė”.

Kolektyvo „Pastoralė” repertuaro akcentas yra religinė muzika. Norint praplėsti ji, vadovė reikalauja „pasirauti” po užmirštų kompozitorių kūrybą ir iš naujo ten rasti jų sakralinius tekstus. Todel ansamblio repertuaras yra platus, apimantis 16-ojo amžiaus anoniminį kompozitorių motetų iki šių dienų pastoralų, lyriškų, patriotiškų kūrinių. Tai ypač svarbu, pastoriai giedant Kauno Katedroje moksleivų ir jaunimo Mišių metu.

Vytautas Kugevičius straipsnyje „Pastoralė, giesmė pavergusi Vokietiją” (Kauno laikas, 1993, 6.12) rašo: „Klausytojas, išgirdęs

kaip su ryžtingo Alleluja garsais merginos, susikaupusios, įeina bažnyčion pro didžiulius duris, neklystantį surinkdamos antfonines balsų linijas, susijaudinęs tylomis ištare: ne kartą buvau pradėjęs galvoti, kad katalikybė šiaurėje ir rytuose blėsta, bet dabar, klausydamas šių lietuvių, supratau, kad taip nėra ir būti negali”. Autorius straipsnį užbaigia šiais vokiečių žodžiais: „Tai buvo ne tik įvairių skirtingų žmonių susitikimas, bet ir didis tautų tarpusavio supratimo įvykis. Ir šeiminkai, ir svečiai šias dienas išgyveno kaip vidinį praturtėjimą”.

„Pastoralė” koncertuos šiuose Amerikos miestuose: Hartford, Connecticut — spalio 17 dieną; Norwood, Massachusetts — spalio 22; Boston'e — spalio 23; Worcester, Massachusetts — spalio 24; New York'e, Manhattan-Queens — spalio 31; Washington'e-Baltimore'je — lapkričio 5-7; Miami, Florida — lapkričio 8-12; Cleveland'e — lapkričio 13-16; Čikagoje ir Lemont, Illinois — lapkričio 17-21; Kanadoje, Toronto ir London'e — lapkričio 24-28. Mums belieka tik ateiti ir pasiklausyti jaunatviško giedojimo.

Dalis „Pastoralės” mergaičių ansamblio choristų. „Pastoralė” atliekant Georg Friedrich Haendelio „Džiaugsmą pasauliui” 1991 metais Lietuvoje.

Medicina ir odontologija VIII Mokslo ir kūrybos simpoziume

Kalba sekcijos pirmininkas dr. Arvydas Vanagūnas

Arvydas Vanagūnas (gimęs 1947 metais Augsburg'e, Vokietijoje) bakalauro (iš anglų kalbos ir literatūros — 1969 metais) ir medicinos daktaro (1973 metais) laipsnius įsigijo University of Illinois. Nuo 1985 metų jis yra medicinos profesorius Northwestern universitete (Evanston, Illinois), taip pat priklausydamas įvairioms profesinėms organizacijoms ir dirbdamas vyresniuoju gastroenterologijos gydytoju keliose Čikagos ligoninėse.

Kaip Šeštajame, taip ir šiame Mokslo ir kūrybos simpoziume dr. Arvydas Vanagūnas yra medicinos ir odontologijos sekcijos programos vadovas. Apie pažangią šios mokslų sritys profesorių pirmausia ir užklauseme.

Medicinos ir odontologijos mokslai yra neįsipažintai pažengę. Kasdieną besikeičianti technologija, dabartiniai išpūdingi moksliniai tyrimai ir atradimai — ypač molekulinėje biologijoje — smarkiai keičia ir komplikuoja medicinos mokslą. Yra tiek naujų žinių ir atradimų, kad medicinos ir odontologijos mokslai neišvengiamai pasidalijo į smulkesnes šakas. Pavyzdžiui, vidaus ligų specialybė dabartiniais laikais yra padalinta į dešimt „subsPECIALYBIŲ”: gastroenterologija, plaučių ligos, kardiologija ir t.t. Kiekvienas gydytojas-specialistas naudoja šiaurės, apribotą žinių fondą, savo specialybės žargoną, ir ne visi gydytojai/odontologai vienas kitą gali aiškiai suprasti.

Kokiomis šakomis bus atstovaujama šiame simpoziume? Ar paskaitos bus įdomios vien tik specialistams, ar ir visuomenė galės jas suprasti?

Nors lietuvių gydytojai/odontologai išsivijoje savo mokslinėse srityse yra daug pasiekę, pasidalydami į įvairias specialybių šakas, reikia pasakyti, kad yra sunku suorganizuoti mokslines sesijas VIII Mokslo ir kūrybos simpoziumui, kurios būtų visiems lietuviškai kalbantiems gydytojams aktualios ir naudingos. VIII simpoziumui mes stengėmės paruošti programą, kuri sukeltų didesnį visuotinį susidomėjimą. Pora sesijų bus skirtos praktiškai arba visuomenei tiesiogiai labiau naudingoms temoms. Pavyzdžiui, viena sesija bus apie paprastų, kasdieninių ligų profilaktiką. Kitos sesijos tema — JAV sveikatos sistemos persitvarkymas — gali būti įdomi ne tik sveikatos srities profesionalams, bet ir visuomenei. Iš viso bus penkios sesijos. Prelegentų skaičius gali šiek tiek pasikeisti iki simpoziumo.

Kokios temos bus šiose sesijose paliettos? Kokie paskaitininkai yra pakviesti? Ar dalyvaus joss ir Lietuvos gydytojai? — Pirmojoje, mano moderuojamoje sesijoje apie „Tikrinimo strategijas ir problemas bendrojoje praktikoje” aš pats kalbėsiu apie storosios žarnos vėžio tikrinimą, čikagietis kolega dr. Petras Kisieliū — apie prostatos vėžio tikrinimą, o reumatologijos specialistas dr. Jonas Juozėvičius — apie artritinį ligų gydymą. Irgi mano moderuojamos bus diskusijos apie sveikatos sistemos pertvarkymą JAV, kur Audrone Vanagūnienė supažindins su prezidento Clinton'o pasiūlytu sveikatos apsaugos sistemos pertvarkymo konceptu, o pranešimus darys advokatė Rima Skorubskaitė-Tamošiūnienė ir dr. Tomas Kisieliū.

Trečiojoje sesijoje (moderatorius dr. Gediminas Balukas) — visi pranešėjai iš Lietuvos. Kalbės klaidėdite dr. Ruslana Vernickaitė ir trys gydytojai iš Vilniaus

Arvydas Vanagūnas

universiteto: dr. Jurgis Ramanauskas, dr. Leonas Maciūnas ir dr. Liudas Ragalavičius. Lietuvos gydytojai darys pranešimus ir dr. Vacio Saulio moderuojamoje ketvirtajame sesijoje. Bus kalbama apie chromosomines ligas (dr. Algimantas Sinkus), arteriosklerozės patogenezę ir paveldėjimą (dr. Donatas Stakšaitis), vaikų ligas (dr. Nelė Kačergienė ir dr. Nijolė

Dailidienė).

Odontologijai skirtą sesiją moderuos dr. Leonidas Ragas. Pranešimus darys: dr. Nijolė Remeikienė (Florida pasiekė dantų ligose), dr. Jonas Rutkauskas (JAV sveikatos sistemos persitvarkymo reikšmė odontologams), dr. Pajauta Palspeliene, Vilniaus universiteto Stomatologijos fakulteto dekanė (Lietuvos dantų gydymo profilaktika) ir dr. Romualdas Povilaitis (Lietuvos stomatologijos biotechnikos reikalavimai). Pats moderatorius kalbės apie perėjimą nuo natūralių dantų į dantų protezus. Čia, kaip ir kiekvienoje kitoje sesijoje, yra prelegentų, dar nepasakusių savo temų.

Belieka priminti, jog didžioji VIII Mokslo ir kūrybos simpoziumo programų dalis vyks Čikagos Jaunimo centre ir Lemont'o Lietuvių centre Padėkos dienos savaitgalio metu, lapkričio 24-28 dienomis. Smulkesnė programų tvarka bus paskelbta lietuviškoje spaudoje.

-at

Violeta Kelertienė

• Dr. Violetos Kelertienės, Lituanistikos katedros University of Illinois at Chicago profesorės, sudarytos šiuolaikinės lietuvių prozos antologijos *Come into My Time* (Chicago: University of Illinois Press, 1992) sutiktuvas rengiamos Balzeko Lietuvių kultūros muziejuje, Čikagoje, ateinančią penktadienį, spalio 22 dieną, 7:30 v.v. Knygą aptars Loretta Višomirskytė, anglų kalbos dėstytoja Morehead State University, Kentucky. Bus skaitomos ištraukos iš knygos, vyks diskusijos, dalyvaujant knygos sudarytojai Violetai Kelertienėi.

Loretos Višomirskytės žodžiais, *Come into My Time* „tai unikalus šiuolaikinės lietuvių prozos (1970-1990) kūrinių rinkinys. Antologijos temos ir įvaizdžiai atskleidžia pastarųjų dešimtmečių sovietinę tikrovę, o drauge ir tautos samonę bei pasaulį. Išugdyta dramatiškos praeities ir šlegiančios dabarties. Rinkinio apsakymų ir apsakų tematinė ašis yra sudėtingi žmogiškosios būties moraliniai, visuomeniniai ir kultūriniai aspektai suardytoje, netikrų vertybių kriterijų ir karinių ideologijų bendruomenėje. Šią ypatingą skausmingą ir dramatišką individo padėtį savo kūriniuose atskleidžia tiek vyresni, tiek ir jaunesnės kartos lietuvių rašytojai: Granauskas, Baltrušaitis, Aputis, Šaltenis, Ignatavičius, Klimas, Gavelis, Šavelis, Kondrotas. Jų individualūs rašymo stiliai paveikti 19-ojo amžiaus lietuvių ir rusų literatūrų, o taip pat ir Vakarų modernizmo”.

„Violetos Kelertienės parinkti, išversti (nemažai rinkinio kūrinių) ir pristatyti išsamiame žanginiame straipsnyje lietuvių autorių darbai, prakartę langą į Vakarų tautos literatūriniam pasiekimams, istorijai, kultūrai ir tradicijoms. [...] Kūrinių vertėjas Jūra Avižienytė, Rasa Avižienienė, Rita Dapkutė, Mirga Girniuvienė, G. M. Grazevič ir Violeta Kelertienė stebėtinai jautriai perteikė tekstų prasmę ir poetinės kalbos niuansus”.

tūros ir tautosakos institutas, Vilnius: Vaga, 1992. 557 puslapiai. Kaina sutartinė.

Atsiminimų knyga apie Vinčą Mykolaitį-Putiną

(Atkelta iš 3 psl.)

kad, kad paskutiniams gyvenimo mėnesiais Putiną kamavo gandai, jog Eduardas Mieželaitis pradėjęs prieš jį kažkokią niekinimo akciją (Mieželaičio pašaipius žodžius Putino adresu patvirtina ir J. Čekys). Patyręs, kad Laimonas Noreika neįsijaučia „Žmogaus” autoriui reikiama „vidinių kontaktų”, Putinas pagyvenęs, emes juoktis „užkrečiamai linksmam”. Bet, rašo Noreika: „Pamačiau, koks jis silpnas, kiekvienas kšnias jam buvo kančia, sunkiai kvėpavo, darė mažas pertraukėles, gerė kažkokius paruoštus, čia pat prie lėkštės padėtus, vaistus. [...] Gailėjau, kad pasilikau ir dabar liudytojas visišką profesoriaus bejėgiškumą. Nudavėm su E. Mykolaitiene nieko nepastebintys, nes profesorius aiškiai jaudinosi, buvo susinervinęs” (p. 491).

Labai panašiai paskutines Mykolaičio gyvenimo valandas apsakė ir Ursulė Urnezūtė-Starkuvienė, kadaise (1917) metais keliavusi su draugėm ir poetu į Šveicariją ir vaizdžiai tą gyvenimo tarpsnį aprašiusi. Ir jos teigimu, Putinas buvęs gubus,

Aleksandras Macijauskas (Kaunas)

Veterinarijos klinikoje, 1989

Iš šiemetinės Lietuvių fotomenininkų parodos, vyksiančios Čiurlionio galerijoje, Čikagoje, nuo spalio 29 iki lapkričio 7 dienos, kurios konkursinė tema yra „Draugystė”.